

Ošetření stromů poškozených bleskem

E. Thomas Smiley

ARBORIST NEWS, červen 2003

U všech stromů, které nemají nainstalovaný systém ochrany proti blesku, může po jejich zasažení bleskem dojít k poškození biologické funkce i ke snížení stability. V takovém případě je především nutné zjistit, zda není nějakým způsobem poškozena nosná konstrukce stromu a zhodnotit jeho provozní bezpečnost. Je třeba mít na paměti, že zasažené stromy mohou být poškozeny i skrytě. Pečlivou kontrolu provozní bezpečnosti je tedy třeba provádět před zahájením jakékoliv práce na stromě. Staticky nebezpeční stromy, které mohou ohrozit bezpečnost a cenný majetek, musí být odstraněny bezodkladně použitím adekvátních arboristických technik. Méně poškozené stromy ošetřujeme tak, aby se zlepšil jejich zdravotní stav.

Nechráněný, bleskem zasažený strom vykazuje řadu symptomů poškození a samozřejmě dochází ke snížení jeho životní perspektivy. Míře snížení této perspektivy závisí na tom, do jaké míry došlo k poškození biologických funkcí. Poškození kůry narušuje funkci lýka. Obecně trvá více než rok, než se symptomy dysfunkce lýka stanou zřejmými. Poškození bělového dřeva má bezprostřední efekt na úroveň zásobování koruny stromu vodou v oblasti poškození. Poškození kořenů je nejobtížnější stanovitelné. Symptomy poškození kořenů, stejně jako poškození bělového dřeva, se projevují na stavu zásobování stromu vodou, které je podobné projevům v období sucha. Záleží pak na nárocích stromu na vodu a na rozsahu poškození, zda tyto symptomy začnou být viditelné během jednoho dne nebo několika týdnů (ve vegetačním období).

Relativně málo zasažených stromů bývá kompletně zničeno, případně úderem odmrštěno. Pokud však k tomu dojde, části stromu mohou spadnout nebo být odhozeny relativně daleko a mohou zapříčinit ohrožení lidí a majetku. Podél dráhy blesku k zemi bývá obvykle zničený nebo vytlačený úzký proužek kůry stromu. Toto poranění sice nemůže bezprostředně způsobit statické změny kostry stromu, ale tento typ poranění otevírá cestu dřevokazným houbám a ke snížení stability dochází následně. Někdy bývá blesk sveden bělovým nebo jádrovým dřevem. To pak znamená mnohem kritičtější snížení stability.

Rozsah poranění bleskem ovlivňuje stupeň vývoje a životaschopnost stromu. Některé zasažené stromy jsou poškozeny ve velkém rozsahu a odumírají bezprostředně, jiné zanikají v krátkém časovém úseku. Některé přežívají roky, než podlehnou sekundárnímu působení patogenů. Kůrovci a dřevokazný hmyz bývají přitahováni pachem, který vylučují poraněné stromy, tedy i stromy poraněné bleskem. Po napadení poraněného stromu se může některý dřevokazný hmyz rozšířit i na okolní zdravé stromy.

Jestliže rozhodneme, že nehrozí vysoké riziko selhání a strom pravděpodobně přežije, vhodné ošetření pak může zahrnovat zásobování vodou, ošetření kůry, zamezení vysoušení kůry, provedení adekvátního řezu a ochranu před škodlivým hmyzem. Pokud je cena za ošetření jedním z rozhodujících faktorů, je možné některé arboristické práce o rok i více odložit.

Vodní režim je pro přežití stromu rozhodující, protože absorpce a transport vody ve stromě jsou po úderu bleskem často narušeny. Během období sucha začneme tedy se zavlažováním co nejdříve, před nebo během posuzování zdravotního stavu a provozní bezpečnosti. Se zavlažováním během suchého, horkého počasí pokračujeme. Správně použitý mulč na povrchu půdy chrání ztrátu půdní vlhkosti mezi závlahami.

Začištění kůry a zamezení jejího vysoušení jsou dalším ošetřením, které by mělo být po poranění bleskem provedeno bezprostředně (v řádu hodin). Odtržená kůra může být někdy transplantována zpět na místo, pokud se přitluče nebo jinak pevně připojí ke dřevu, dokud je kambium ještě vlhké. Poranění se může také často rozšířit vysušením kambia přilehlého k poranění stávajícímu. Stržená kůra a jiná poranění by měla být pokryta dvěma nebo třemi vrstvami režného plátna nebo jednou vrstvou neprůhledného plastického či jiného voděodolného materiálu tak, aby se zabránilo vysychání, rána byla chráněna před přímým slunečním zářením a podpořil se růst nové kůry.

V koruně stromů zasažených bleskem by měl být proveden kvalitní zdravotní a bezpečnostní řez, aby se tak redukovalo riziko zranění lidí nebo poškození majetku. U stromů náchylných na napadení dřevokazným hmyzem je vhodné aplikovat systém preventivní ochrany před nimi.

Je vhodné provádět průběžné prohlídky zdravotního stavu a provozní bezpečnosti. Dokonce i s vhodným ošetřením mohou některé zasažené stromy vykazovat známky snižování stability a odumírání až po několika letech.

Odstranění nebo prořezání poškozených stromů může být nebezpečná práce. Kontrola jejich provozní bezpečnosti musí být provedena před zahájením jakékoliv činnosti na stromě a před výstupem do koruny stromu. Stromy zasažené bleskem často skrývají konstrukční závady, které mohou způsobit selhání větví nebo celého stromu a kvůli snížení pevnosti dřeva vnitřním poraněním, jsou velmi nebezpečné. Pokud je to možné, je dobré se vyhnout lezení na takovýto strom; místo toho lze použít jeřáb nebo manipulační plošinu. Pokud se tomu vyhnout nelze, měla by být poškozená oblast stromu preventivně vyvázána dříve než zjistíme rozsah skutečného poškození.

Nebezpečí poškození bleskem je jednodušší zabránit než napravovat. Arboristé by proto měli doporučit u rizikových stromů instalaci vhodné ochrany proti blesku – hromosvodu.